

היום נלמד בעזרת ה':

סוטה דף ל

(בעמוד הקודם)

למדנו אתמול: דבר טמא שנגע בדבר אחר - אבי אבות הטומאה מטמא את הנוגע בו ועושה אותו אב הטומאה, שהוא מטמא את הנוגע בו ועושה אותו ראשון, והראשון עושה שני. אם השני הזה נגע בחולין הוא לא מטמא אותם יותר, אבל אם הוא נגע בתרומה הוא עושה אותה שלישי אבל רק 'פוסל' אותה כלומר היא טמאה אך לא מטמאת אחרים.

רבי יוסי אומר שהתרומה הפסולה בטומאת שלישי אם היא נגעה בבשר קודש - היא מטמאת אותו להיות רביעי 'פסול'. דבר זה נלמד מקל וחומר מ'מחוסר כיפורים' (= טמא שטבל והיה 'טבול יום', והעריב שמשו, ועדיין יש לו מקצת טומאה עד שיביא למחרת את קרבנותיו והוא אסור באכילת קודש, ודינו כ'שלישי' שפוסל קודש במגעו).

הלימוד הוא: אם מחוסר כיפורים שהוא טהור (שמותר לו לאכול תרומה ואינו פוסל אותה במגעו), בכל אופן הוא פוסל קודש (להיות רביעי) - מאכל 'שלישי' של תרומה שהוא פסול (אם נגע בו שני), קל וחומר שיפסול קודש לרביעי!

אמר רבי יוחנן: טעמו של רבי יוסי גדול הדור (= בריבי) איני יודע מהו, שהרי יש תשובה לקל וחומר שלו: הרי טבול יום שנגע באוכל של תרומה פסל אותו להיות שלישי, אבל אם השלישי הזה יגע בקודש הוא לא יפסול אותו להיות רביעי. ולפי דברי רבי יוסי היה על השלישי לעשות רביעי בקודש!

רבי יוחנן מוכיח שטבול יום פוסל במגעו תרומה ולא מטמא אותה כך שהיא לא יכולה לפסול קודש - מהברייתא הבאה:

לדעת אבא שאול טבול יום ביחס לקודש נחשב לראשון (כי מעלה עשו בקודש). ולכן כשהוא נגע בקודש הוא טימא אותו להיות שני, והקודש שנגע בקודש אחר טימא אותו להיות שלישי, והשלישי שנגע בקודש אחר פסל אותו להיות רביעי. נמצא שהוא טימא את השניים הראשונים ופסל את האחד - השלישי.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

לדעת רבי מאיר טבול יום ביחס לקודש נחשב לשני. ולכן כשהוא נגע בקודש הוא טימא אותו להיות שלישי, והקודש שנגע בקודש אחר פסל אותו להיות רביעי. נמצא שהוא טימא את הראשון ופסל את השני.

לדעת חכמים טבול יום תמיד פוסל את הקודש במגעו, כמו שהוא פוסל את התרומה במגעו. נמצא לדעת חכמים אין אפשרות שטבול יום יטמא תרומה שתפסול קודש.

מתקיף לה רב פפא: מנין שרבי יוסי סובר בטבול יום כחכמים (שטבול יום לא מטמא עד כדי רביעי בקודש) וממילא יש פירכא לקל וחומר שלו מטבול יום, אולי הוא סובר כאבא שאול שהוא מטמא עד רביעי בקודש?

תירוצ: **אי סלקא דעתך וכו':** אם רבי יוסי היה סובר כאבא שאול, הוא לא היה לומד ששלישי (בתרומה) עושה רביעי בקודש בקל וחומר ממחוסר כיפורים, אלא בקל וחומר מטבול יום.

הלימוד מטבול יום: טבול יום נחשב ל'שני' לגבי חולין ואם נגע בהם לא טימא אותם, ובכל אופן לגבי קודש הוא נחשב ל'ראשון' ואם נגע בקודש נעשה 'שני' שעושה 'שלישי' שעושה 'רביעי' - אם כן מאכל חולין שנטמא מ'ראשון' שהוא נהיה 'שני' ונגע בתרומה ועשה אותה 'שלישי', ודאי שהתרומה הזו תעשה 'רביעי' בקודש!

העדיפות ללמוד מטבול יום, משום ששם אנו לומדים גם שטבול יום עושה רביעי בקודש (ואילו מהלימוד של מחוסר כיפורים איננו יודעים שטבול יום עושה רביעי בקודש אלא רק ששלישי בתרומה עושה רביעי בקודש).

וכי תימא: ואם תאמר שהסיבה שרבי יוסי לא אמר את הקל וחומר הזה כי אפשר לפרוך אותו כך: טבול יום היה בתחילה אב הטומאה ולכן הוא חמור לעשות רביעי בקודש, אבל מאכל שלא היה אב הטומאה לא. על כך התשובה: הרי גם בקל וחומר ממחוסר כיפורים יכלנו לפרוך כך ובכל אופן הביא אותו רבי יוסי, אם כן היה עדיף לו להביא את הקל וחומר מטבול יום. אלא בהכרח שהוא לא סובר כאבא שאול.

*

רבי מאיר: כל מי שטעון 'ביאת מים' מדברי סופרים, כלומר מי שהוא טהור מן התורה אלא שחכמים גזרו עליו שיהיה בדרגת שני לטומאה (עד שיטבול) - הרי הוא מטמא את הקודש (= שני לטומאה יכול לטמא קודש שנהיה שלישי, והשלישי

הזה שנגע בקודש אחר עשה אותו רביעי), ופוסל את התרומה (= שהיא עצמה נפסלת אבל אינה יכולה לטמא אחרים), ומותר לו לאכול חולין ומעשר - זוהי דעת רבי מאיר. אבל לדעת חכמים אסור לו לאכול מעשר אע"פ שאינו פוסל אותו במגעו. נמצא שלדעת רבי מאיר וחכמים 'השני' לא עושה 'שלישי' בחולין אלא רק בתרומה וקודש. (והסיבה שרב אסי לא ציין גם את חכמים כעומדים באותה שיטה, משום שלא ידוע מיהם החכמים הללו).

רבי יוסי: הנ"ל. אם רבי יוסי היה סובר ששני עושה שלישי בחולין, הוא היה יכול ללמוד בקל וחומר מטבול יום ששלישי יעשה רביעי בתרומה: אם טבול יום שמותר בחולין פסול בתרומה - שלישי שפסול בחולין (כי שני עושה שלישי בחולין) ודאי שיעשה רביעי בתרומה אם נגע בה. ובאותה מדה הוא היה יכול ללמוד לחמישי בקודש, כי מאחר שהרביעי פסול בתרומה, ממילא אפשר לדרוש קל וחומר: אם מחוסר כפורים שמותר בתרומה פסול בקודש - רביעי שפסול בתרומה ודאי שיעשה חמישי בקודש. אלא בהכרח שלדעתו אין שלישי בחולין. (- חברתא).

רבי יהושע: לדעת רבי אליעזר אדם האוכל אוכל שהוא בדרגת ראשון לטומאה גופו נטמא בדרגת ראשון לטומאה, ואילו האוכל אוכל בדרגת שני לטומאה גופו נטמא בדרגת שני, והאוכל אוכל בדרגת שלישי לטומאה הרי גופו נטמא בדרגת שלישי לטומאה.

לדעת רבי יהושע אדם האוכל אוכל שהוא בדרגת ראשון או שני לטומאה הרי גופו נטמא בדרגת שני לטומאה, ופוסל את התרומה במגעו. ואילו האוכל אוכל שהוא בדרגת שלישי לטומאה הרי גופו נטמא בדרגת שני לטומאה רק לגבי קודש - דהיינו שהוא מטמא קדשים במגעו, אבל לא גבי תרומה - שאינו פוסל תרומה במגעו.

מוסיף רבי יהושע - בחולין שנעשו על טהרת תרומה. כלומר איך יתכן שיש מאכל שהוא בדרגת שלישי לטומאה? הדבר יתכן בחולין שנעשו על טהרת תרומה - כלומר שנשמרו בטהרתם כאילו הם תרומה, ואז יש להם דין תרומה, ואם הם נגעו 'בשני' לטומאה הם נעשים 'שלישי' לטומאה לגבי קודשים שהאוכלם יפסול קדשים במגעו.

על טהרת תרומה אין, חולין גרידי לא (- גירסת רש"י): מדברי רבי יהושע מדוייק שרק מאכל תרומה יכול להיות שלישי לטומאה, אבל מאכל חולין לא יכול להיות שלישי לטומאה.

[טעם הגזירה שהאוכל אוכל בדרגת ראשון או שני לטומאה גופו נעשה שני, שמא בעודו אוכל מאכלים טמאים יכניס משקים של תרומה לפיו, ויטמאו האוכלים הטמאים את המשקים של תרומה, ואסור מדאורייתא לטמא תרומה].

רבי אלעזר: אמר 'שלושתן שוין' כלומר חולין, תרומה, וקודש שהם 'ראשון לטומאה' שוים בכך: **לגבי קודש** - אם אחד מהם נגע בקודש הוא מטמא להיות שני, והשני הזה שנגע בקודש מטמא להיות שלישי, והשלישי זה שנגע בקודש פוסל אותו (- 'מטמא שניים ופוסל אחד'). **ולגבי תרומה** - אם אחד מהם נגע בתרומה הוא מטמא אותה להיות שני, והיא פוסלת במגעה את התרומה להיות שלישי (- 'מטמא אחד ופוסל אחד'). **ולגבי חולין** - אם אחד מהם נגע בחולין הוא פוסל אותו להיות שני בלבד. כי אין שלישי בחולין.

רבי אליעזר: למדנו במשנה במס' חלה שחכמים קבעו ששיעור הפרשת חלה הוא שיתן מהעיסה חלק אחד מעשרים וארבעה, אבל אם נטמאה העיסה שדינה לשריפה, השיעור הוא רק אחד מארבעים ושמונה, וזה כשהיא נטמאה באונס או בשוגג. טבל אם העיסה נטמאה במזיד עליו להפריש כרגיל (= אחד מעשרים וארבעה) כדי שלא יהיה חוטא נשכר.

אבל **רבי אליעזר אומר חלה ניטלת מן הטהורה על הטמאה:** כלומר שאם נטמאה העיסה במזיד עליו ללוש עיסה אחרת טהורה כדי שיוכל להפריש ממנה חלה על העיסה הטמאה. וכיון שהדין הוא שצריך להפריש מן 'המוקף', כלומר שהמפריש מעיסה אחת על חברתה צריך לחבר את העיסות יחד בשעת ההפרשה, וא"כ עליו לחבר את העיסה הטהורה לטמאה, וזה אי אפשר לעשות, כיון שהוא צריך לשמור על העיסה הטהורה שתישאר בטהרתה, ולכן:

כיצד? כלומר כיצד יפריש? אם לפניו **שתי עיסות, אחת טהורה ואחת טמאה**, נוטל אחד מעשרים וארבעה מהעיסה הטהורה שעדיין לא הורמה חלתה, ומניח את החתיכה בתוך כלי בצד אחד, ובצד השני מניח את החתיכה הטמאה באופן שלא יגעו אחת בשניה, ומניח חתיכה נוספת מהעיסה הטהורה בגודל של פחות מאצבע,

והחתיכה הזאת שהיא פחות מאצבע אמנם מחברת בין החתיכות ובכך הן נעשות 'מוקף' אבל הטהורה לא נטמאת, לפי שחתיכה פחות מאצבע אינה מעבירה את הטומאה, ואז הוא קורא שם 'חלה' על החתיכה הטהורה ונמצא שהפריש חלה מהטהורה על הטמאה. וחכמים אוסרים לעשות כן.

ותניא כביצה: ולעומת זאת בברייתא כתוב שלדעת רבי אליעזר יכול לחבר את החתיכות ע"י שיניח ביניהם חתיכה בגודל של כביצה, ולמרות שחתיכה בגודל של כביצה מעבירה את הטומאה לחתיכה הטהורה, באמת אין היא מטמאת אותה, לפי שבשעה שהוא מחבר את החתיכות החתיכה הטהורה עדיין חולין והיא לא תיטמא, ורק לאחר שיקרא עליה שם 'חלה' היא תיטמא מחמת נגיעתה בעיסה הטמאה, ולכן הוא מחברם לפני שיקרא לה שם, ומיד לאחר שקורא לה שם היא נעשית 'חלה' (= תרומה) ועליו להפרידם אחת מהשניה.

סברו: סברו בני הישיבה שגם המשנה וגם הברייתא עוסקות בעיסה שהיא בדרגת 'ראשון' לטומאה, ולדעת כולם חולין שעדיין לא הופרשה מהם חלה אינם נחשבים ל'חלה' שמקבלת טומאה גם מ'שני' לטומאה (= למרות שכעת בתוך החולין יש את ה'חלה' רק שהיא עדיין לא הופרשה).

מאי לאו בהא קמיפלגי: ורבי אליעזר וחכמים נחלקו האם שני עושה שלישי בחולין, לדעת ר"א אין שני עושה שלישי בחולין, ולכן למרות שהחתיכה האמצעית נטמאת בדרגת 'שני' ויש בה כביצה שזהו שיעור המטמא אחרים, היא אינה מטמאה את החתיכה הטהורה, וכשהוא מפריש ממנה 'חלה' נמצא שהוא מפריש בטהרה (= הוא מגביה את החתיכה שהוא מפריש לפני שהוא קורא לה שם 'חלה'). ולדעת חכמים שני עושה שלישי בחולין, וא"כ החתיכה האמצעית מטמאה את החתיכה הטהורה, ולכן חכמים אוסרים להפריש מהעיסה הטהורה על הטמאה. נמצא שלדעת רבי אליעזר אין שני עושה שלישי בחולין.

דחיה: אמר רב מרי בריה דרב כהנא: אפשר לומר שלדעת כולם אין שני עושה שלישי בחולין, אלא שר"א וחכמים נחלקו האם חתיכת חולין שעתידיהם להפריש ממנה חלה נחשבת כבר כעת ל'חלה' או לא. לדעת חכמים כיון שעתידיהם להפריש ממנה 'חלה' הרי שכבר כעת אנו רואים כאילו העיסה קדושה בקדושת 'חלה' וא"כ היא יכולה להיעשות 'שלישי', ולכן אי אפשר להפריש מהטהורה על הטמאה, לפי שהחתיכה האמצעית שהיא בגודל של כביצה (כדברי הברייתא) תטמא את החתיכה

הטהורה (= התחיכה נעשית 'שני' והעיסה הטהורה 'שלישי'). ולדעת ר"א אין העיסה נחשבת כעת 'לחלה', אלא כחולין ולכן החתיכה האמצעית אינה מטמאה את החתיכה הטהורה, שהרי אין שני עושה שלישי בחולין.

ואיבעית אימא: ואם תרצה תוכל לומר שלדעת כולם אין העיסה שעתידים להפריש ממנה חלה נחשבת כבר כעת ל'חלה', וכן כולם סוברים שאין שני עושה שלישי בחולין, אלא שלדעת ר"א מותר לגרום טומאה לחולין בארץ ישראל, ולכן אין לנו בעיה שהחתיכה האמצעית תיטמא מחמת נגיעתה בעיסה הטמאה. ולדעת חכמים אסור לגרום טומאה לחולין בארץ ישראל, ולכן הם אסרו להפריש חלה בצורה הזאת לפי שאסור לטמאות את החתיכה האמצעית למרות שהיא חולין.

*

למדנו במשנתנו - בערי הלויים נאמר מצד אחד שמוזדים אלפים אמה לכל רוח ומאידיך נאמר שמוזדים אלף אמה לכל רוח, לדעת רבי עקיבא אלף אמה סביב העיר למגרש, ואלפים נאמרו לעניין תחום שבת, ומכאן לומדים את איסור ההליכה מחוץ לתחום בשבת. לדעת ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי מדדו אלפיים אמה סביב העיר, אלף למגרש ואלף לשדות וכרמים.

במאי קמיפלגי: המחלוקת היא האם איסור יציאה מחוץ לתחום שבת (אלפים אמה מהעיר) הוא מדאורייתא או מדרבנן. לדעת רבי עקיבא הוא מהתורה ולכן הוא לומד שהאלפיים אמה הם בשביל תחום שבת, אבל רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי חולק וסובר שאיסור תחומין הוא רק מדרבנן.

*

כגדול המקרא את ההלל: כשליח ציבור בהלל המוציא את הציבור ידי חובה בשמיעה (מדין 'שומע כעונה'). והציבור עונים על כל משפט 'הללויה' (לחזק את השמחה -מאירי במס' סוכה). וכך גם בשירת הים משה אמר את השירה כשליח ציבור וישראל ענו על כל משפט 'אשירה להשם'.

קטן המקרא את ההלל: קטן לא יכול להוציא אחרים ידי חובה, ולכן הוא רק קורא בשביל שהציבור יחזרו אחריו כל משפט ומשפט שהוא אומר (בזמנם היו מתפללים בעל פה).

כסופר הפורס על שמע: כמלמד תינוקות של בית רבן המצוי בבית הכנסת והוא הש"ץ, שמתחיל בברכות קריאת שמע דהיינו ב'ברכו את השם המבורך' וכל הציבור מתחיל יחדיו ברכות קריאת שמע. כך גם משה רבינו פתח בשירה וכל ישראל התחילו לומר אותה ביחד (על ידי ששרתה רוח הקודש על כולם הם כיוונו לאותה שירה ביחד).

במאי קמלפגי: נאמר "אֶזְיִיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ **לְאִמֹּר**" האם 'לאמר' מתפרש לומר אחרי משה את תחילת השירה דהיינו 'אשירה להשם'. או 'לאמר' לומר כל משפט ומשפט אחריו. או 'ויאמרו לאמר' כל העם אמרו את השירה יחדיו אלא שמשה פתח אותה בתחילה.